

پژوهشگر: گیتی علی نژاد فوق لیسانس مدیریت پرستاری بهداشت جامعه
و همکاران صدیقه سالمی، فوق لیسانس آموزش پرستاری
فاطمه جوادی، فوق لیسانس آموزش پرستاری
پرویز کمالی استادیار دانشکده بهداشت

تأثیر آموزش ضمن خدمت در تامین

سال پژوهش: ۱۳۷۰

نیازهای آموزشی تکنسین‌های

اورژانس استان فارس

در زمینه

علائم، عوارض و اقدامات

درمانی مسمومیت‌های دارویی

و شیمیایی

چکیده پژوهش:

این پژوهش یک مطالعه نیمه تجربی است که به منظور بررسی تأثیر آموزش ضمن خدمت در تامین نیازهای آموزشی تکنسین‌های اورژانس استان فارس در زمینه علائم، عوارض و اقدامات درمانی مسمومیت‌های دارویی و شیمیایی انجام شده است.

زمینه پژوهش:

فوریت‌های پزشکی، مهم‌ترین و حساس‌ترین بخش حرفه پزشکی را تشکیل می‌دهند زیرا اغلب با رسیدگی صحیح و به موقع، می‌توان بیمار را از مرگ حتمی و یا معلول شدن نجات داد، در حالی که سهل‌انگاری و اقدام غلط ممکن است موجب آسیب‌های جبران‌ناپذیری شود. از طرفی وسعت و اهمیت روزافزون فوریت‌های پزشکی سبب شده است که این رشته به صورت - تخصص درآید زیرا به علت گستردگی مطالب و لزوم مهارت و دانش کافی برای مقابله با این موارد، عملاً مداوای اینگونه موقعیت‌های فوری از عهده همه افراد حرفه‌ای برنمی‌آید و به علت نیاز و انتظاری که از افراد گروه بهداشتی - درمانی می‌رود، آموزش و دانستن حداقل اصول علمی و عملی فوریت‌های پزشکی برای آنان

ضروری به نظر می‌رسد (صنعتی و صنعتی، ۱۳۶۳، صفحه ۸). یکی از موارد فوریت‌های پزشکی، مسمومیت‌های ناشی از استعمال خوراکی داروها و مواد شیمیایی است. زمانی که مسمومیت رخ می‌دهد لحظه بسیار حساسی است و تکنسین بخش فوریت‌های پزشکی اولین کسی است که با حادثه مواجه می‌شود. چنانچه دانش و آگاهی کافی در مورد انجام عملیات حیات بخش و طرق استفاده از داروها و تجهیزات را نداشته باشد، در نحوه عملکرد وی تأثیر می‌گذارد. در حالیکه اگر تجربه و علم کافی از نحوه مداخلات فوریت‌های پزشکی در موقع مواجه شدن با مسموم را داشته باشد با اتکال برآن می‌تواند اقدامات خود را به بهترین نحو ارائه دهد. بنابراین بسیار اهمیت دارد که تکنسین‌ها بتوانند به موقع نوع

مسمومیت را تشخیص داده و بدون وقفه اقدامات ضروری را جهت نجات جان بیمار به عمل آورند (پلاس^۱، ۱۹۸۷، صفحه ۸۶). مسمومیت در میان بچه‌ها معمولاً مسمومیت گوارشی بوده و به دنبال شروع خزیدن و راه رفتن به جهت حس کنجکاوی و اینکه هرچه را که ببینند در دهان می‌گذارند بیشتر دیده شده است. مسمومیت در بزرگسالان به علت بی‌توجهی به برچسب داروها، استعمال دارو به مقدار زیاد یا خوردن داروهای اشتباهی و یا به علت کمبود دانش و عدم آگاهی و دست زدن به اقداماتی از قبیل خوردن الكل یا داروهای مسکن یا مصرف زیادی دارو جهت لذت و خوشی یا به قصد خودکشی می‌باشد (فیس^۲ و دیگران، ۱۹۸۹، صفحه ۹۲ - ۱۸۹۰). کارنت^۳ (۱۹۹۰) می‌نویسد:

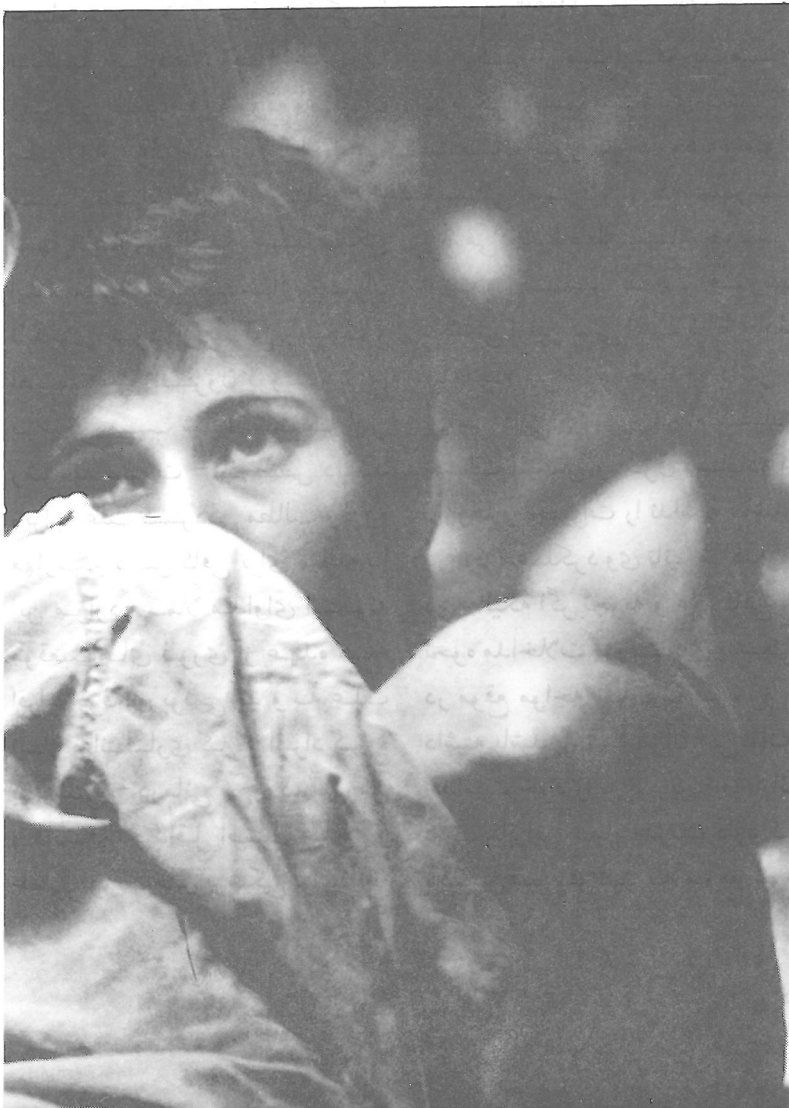

«مسمومیت چهارمین و یکی از متداول‌ترین علت مرگ و میر در کودکان است که از تاثیر پیچیده و متقابل عامل مسمومیت، کودک و محیط خانواده ناشی می‌شود.» مسمومیت در جوانان و بزرگسالان اغلب معرف اقدام آنان به خودکشی است. گاهی اوقات مسمومیت در این گروه به دنبال استفاده از داروها و مواد شیمیائی به خاطر تفنن و تفریح می‌باشد (صفحات ۴۵۰ - ۴۴۹).

تکنسین خدمات فوریت‌های پزشکی می‌تواند با بکارگیری مهارت خود بطور موثری در محل حادثه و یا در مقابل بیماری، بطریقی منحصر به فرد سبب نجات جان افراد شده و باعث کاهش و یا ریشه‌کن ساختن دردها و آلام رنج‌دیدگان شود. در این رابطه اورناتو^۴ و دیگران (۱۹۸۵) تحقیقی تحت عنوان بهبود در خدمات فوریت‌های پزشکی و مراقبت فوری در کاهش میزان مرگ و میر ناشی از حوادث انجام داده و می‌نویسند که از سال‌های (۱۹۷۲-۱۹۸۲) کاهش تعداد ۲۳/۹٪ میزان مرگ و میر ناشی از حوادث در نبراسکا^۵ مشاهده و در طی این مدت با آموزش ضمن خدمت فوریت‌های پزشکی در زمینه نجات بیماران به تکنسین‌های خدمات فوریت پزشکی و پیراپزشکان و همچنین برقراری سه سرویس حمل و نقل با هلیکوپتر و تخصیص مراکز حوادث در دو منطقه پرجمعیت از شش

منطقه خدمات فوریت پزشکی سبب بهبودی در ارائه خدمات فوریت پزشکی شد و از آنجائی که تقریباً کاهش در مرگ و میر ناشی از حوادث غیر رانندگی ۱۲/۴٪ و رانندگی ۲۶/۴٪ بود و همچنین کاهش این مرگ و میرها بیشتر در ارائه خدمات قبل از بیمارستان (۲۸/۱٪) تا در بیمارستان (۱۷/۳) درصد بوده است، در نتیجه بین بهبود سیستم خدمات فوریت پزشکی و کاهش مرگ و میر ناشی از حوادث ارتباطی وجود دارد (صفحه ۵۷۹ - ۵۷۵).

نظر به اینکه در لحظات اولیه پس از وقوع حادثه، دسترسی به پزشک مشکل است، از این رو تا آمدن پزشک و یا رسانیدن بیمار به بیمارستان ترجیحاً تکنسین‌ها اولین گروه در تماس با این بیماران می‌باشند که در صورت انجام کمک‌های اولیه صحیح و به موقع خدمت موثری ارائه خواهند داد. لذا باید سطح دانش و آگاهی آنها بالا رود تا اقدامات فوری و ضروری را به موقع انجام داده و جان مسمومین را از مرگ نجات دهند. بیان مسئله پژوهش: تاثیر آموزش

ضمن خدمت در تأمین نیازهای آموزشی تکنسین‌های اورژانس استان فارس در زمینه علائم، عوارض و اقدامات درمانی مسمومیت‌های داروئی و شیمیائی

هدف پژوهش:

- تعیین تاثیر آموزش ضمن خدمت بر نیازهای آموزشی تکنسین‌های اورژانس استان فارس در مورد علائم و عوارض و اقدامات درمانی مسمومیت‌های داروئی و شیمیائی.

- ارائه پیشنهادات در رابطه با کاربرد یافته‌ها.

- ارائه پیشنهادات مبنی بر یافته‌ها برای انجام پژوهش‌های بعدی

فرضیه پژوهش:

۱- آموزشی که بر اساس نیازهای آموزشی تکنسین‌های خدمات فوریتهای پزشکی اورژانس در زمینه علائم و عوارض مسمومیت‌های ناشی از داروها و مواد شیمیائی داده می‌شود نیازهای آنان را تامین خواهد کرد.

۲- آموزشی که بر اساس نیازهای آموزشی تکنسین‌های خدمات فوریتهای پزشکی در زمینه اقدامات اولیه‌ای که در مسمومیت‌های ناشی از داروها و مواد شیمیائی به آنان داده

می‌شود نیازهای آنان را تأمین خواهد کرد.

روش پژوهش:

الف: نوع پژوهش:

این پژوهش یک پژوهش نیمه تجربی ۶ است که در آن پژوهشگر اقدام به تهیه و تدوین یک برنامه آموزشی برای گروه مورد مطالعه کرده و چگونگی تاثیر آن را بر متغیر این پژوهش یعنی اطلاعات واحدهای مورد پژوهش مورد بررسی و ارزیابی قرار داده است.

ب: جامعه مورد پژوهش:

جامعه مورد پژوهش در این بررسی تمام تکنسین‌های شاغل در ۱۴ پایگاه فوریتهای پزشکی واقع در استان فارس می‌باشد که واجد شرایط معیارهای تعیین شده برای واحد مورد پژوهش بوده، جامعه پژوهش را تشکیل داده است.

ج: نمونه پژوهش:

در این تحقیق، نمونه پژوهش شامل ۱۰۰ نفر تکنسین خدمات فوریتهای پزشکی بوده که از جامعه

پژوهش به صورت نمونه‌گیری مبتنی برهدف انتخاب شده‌اند. به این ترتیب که کل انتخاب نمونه‌ها بر اساس معیارهای تعیین شده و مورد نظر در شیراز ۴۱ نفر، در شهرستان جهرم و خفر ۱۸ نفر، در شهرستان فسا ۱۰ نفر، در نورآباد ممسنی ۹ نفر در کازرون ۴ نفر، در - مرودشت ۱۲ نفر، در آباده ۴ نفر، در شهرستان نیریز ۲ نفر که برحسب دارا بودن شرایط معین انتخاب و مورد تحقیق قرار گرفتند.

مشخصات واحد پژوهش:

۱- واحدهای مورد پژوهش در زمان انجام پژوهش در یکی از پایگاه‌های فوریتهای پزشکی فارس مشغول خدمت در امر ارائه خدمات فوریتهای پزشکی باشند.

۲- واحدهای مورد پژوهش در زمان انجام پژوهش مشغول به کار اداری

بخش فوریت‌های پزشکی نباشند.
 ۳- کلیه واحدهای مورد پژوهش از تحصیلات بالای سیکل برخوردار بوده باشند.
 ۴- همزمان با انجام پژوهش، هیچ نوع آموزش رسمی از منبع دیگر دریافت ندارند.
 ۵- واحدهای مورد پژوهش قبلاً در تحقیقات مشابهی شرکت نداشته باشند زیرا آشنائی با این نوع پژوهش و آمادگی قبلی آنان با گروه‌های متفاوت می‌تواند نتایج تحقیق را تحت تاثیر قرار دهد.

محیط پژوهش:

محیط: محیط پژوهش در این تحقیق شامل پایگاه‌های فوریت‌های پزشکی شهر شیراز و شهرستان‌های دیگر استان فارس می‌باشد.

روش گردآوری داده‌ها:

ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش پرسشنامه‌ای بوده است که در انجام آزمون - قبل از آموزش و سپس بعد از آموزش مورد استفاده قرار گرفته است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها: (روشهای آماری)

داده‌های این تحقیق از نوع کمی و کیفی بوده و برای امتیاز بندی هر هدف از نوع رتبه‌ای استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها برای اهداف پژوهش از طریق آمار توصیفی و استنباطی انجام گرفت و

نتایج به صورت جدول توزیع فراوانی و درصد به نمایش گذاشته شد. برای تعیین تاثیر آموزش بر میزان اطلاعات و نیازهای آموزشی تکنسین‌ها در مورد يك يك سوالات از آزمون آماری مك نما^۷ استفاده شد که بر طبق آن مؤثر واقع شدن آموزش بررسی شد. برای بررسی تاثیر آموزش بطور کلی از آزمون تفاوت میانگین‌ها یا آزمون تی^۸ استفاده شد

برای تعیین همبستگی بین تاثیر آموزش در مسمومیت‌های ناشی از استعمال خوراکی داروها و مواد شیمیائی مسموم کننده و اقدامات اولیه آنها با متغیرهای سن، سابقه خدمت در بخش فوریت‌های پزشکی، مدت زمان گذراندن دوره، میزان تحصیلات و گذراندن دوره آموزش ضمن خدمت مراقبت اولیه از مسمومین، از آزمون آماری کای اسکوئر^۹ و ضریب همبستگی پیرسون^{۱۰} استفاده شد.

نتایج پژوهش:

یافته‌های این پژوهش در رابطه با فرضیه‌های آن نشانگر آن است که اجرای برنامه آموزشی توانسته است میزان اطلاعات نمونه‌ها را در این خصوص افزایش دهد. بطور کلی یکی از راه‌های مؤثر در جهت افزودن اطلاعات تکنسین‌های خدمات فوریت‌های پزشکی، آموزش به آنها است. استفاده از روش‌های آماری در این رابطه نشان داد که

آموزش تاثیر خوبی در افزایش آگاهی و اطلاعات این گروه از تکنسین‌های خدمات فوریت‌های پزشکی شرکت کننده، در پژوهش داشته است. در رابطه با میزان اطلاعات قبل و بعد از آموزش واحدهای مورد پژوهش در مورد یکی یک سوالات پرسشنامه یافته‌ها نشان داد که بعد از آموزش به تعداد افرادی که به سوالات، پاسخ صحیح دادند افزوده شده است. در این مورد گیلبرت^{۱۱} (۱۳۶۴) می‌نویسد نتایجی که با تحقیقات آموزشی به دست خواهد آمد، خود انگیزه خوبی برای ایجاد تغییرات لازم در ارائه خدمات درمانی با کیفیت مطلوب خواهد بود (صفحه ۱۵). یافته‌ها و استنتاج آماری این

سایدل (۱۹۸۶) می‌نویسد: «هنگامی اقدامات اولیه‌ای که توسط تکنسین‌های خدمات فوریت پزشکی ارائه می‌شود، مؤثر خواهد بود که با خدمات صحیح و تجهیزات لازم بیمارستانی همراه شود صفحه (۸۰۸-۸۱۲).

یافته‌های این پژوهش در آموزش پرستاری به این صورت می‌تواند مفید باشد که مدیران و برنامه‌ریزان آموزشی را متوجه اهمیت آموزش ضمن خدمت برای کلیه کادر درمانی بخصوص تکنسین‌های بخش فوریت‌های پزشکی بسازد همانطور که تأثیر آموزش در نتایج این تحقیق مشخص شده است.

همچنین با آموزش هر چه گسترده‌تر خدمات فوریت پزشکی به دانشجویان پرستاری بخصوص پسر، این امکان را ایجاد نمایند که در صورت لزوم، از آنها در ارائه خدمات فوریت پزشکی به عنوان فردی آگاه‌تر استفاده شود.

گروهی هستند که می‌توانند با آموزش مناسب و مطلوب فوریت‌های پزشکی کمک شایانی به ارائه دهندگان مراقبت‌های پیش بیمارستانی داشته باشند (صفحات ۱۵۴-۱۴۵).

پژوهشگر امیدوار است که پرستاران و کارکنان بخش فوریت‌های پزشکی به خدمات ارائه شده توسط تکنسین‌های خدمات فوریت‌های پزشکی برای نجات جان مسمومین، توجه بیشتری کرده و ضمن همکاری صمیمانه با آنها، بیماران را که آنها با بهره‌گیری از حداقل امکانات مراقبت کرده و زنده به بیمارستان رسانیده‌اند مورد حمایت خویش قرار داده و در صورت امکان، پذیرش و بستری کنند: چنانکه

پژوهش نشان می‌دهد که بین تأثیر آموزش با متغیرهای سن، سابقه خدمت در بخش فوریت‌های پزشکی، میزان تحصیلات، گذراندن دوره مراقبت اولیه از مسمومین و مدت زمان گذراندن دوره مراقبت اولیه از مسمومین همبستگی معنی‌دار وجود نداشته است.

موارد استفاده در پرستاری:

اخیراً به نقش آموزش در ارتقاء سلامت افراد جامعه بیش از پیش تأکید می‌شود. مخصوصاً آموزش به ارائه‌دهندگان خدمات فوریت پزشکی که در ارتباط مستقیم با مصدومین و مسمومین می‌باشند.

مک ساوین (۱۹۹۰) می‌نویسد: «قدر مسلم آنست که پرستاران اولین

1- Plass

2- Phipps and etall

3- Current

4- Oranato and etall

5- Nebrska

6- Ouasi - experimentalstudy

7- Mac Nemar

8- T. Test

9- Chi - Sqare

10- Pear son

11- Gilbert

Effect of in-service education in fulfilling the educational needs of emergency technicians

Gity Alinejad, Sedigheh Salemi, Fatemh Javadi, Parviz Kamali

This quasi-experimental study was aimed to investigate the effect of an in-service education, including symptoms, complications, and handling chemical and drug toxicities, in fulfilling the educational needs of emergency technicians in Fars province.

Key words: educational need, emergency technicians, in-service education